

مقدمه: امروزه با توجه به نیاز بسیار زیاد محققان به اطلاعات روزآمد و دسترسی به موقع به آن اطلاعات، لزوم استفاده محققان از نشریات ادواری، امری بسیار بدیهی است. از طرفی به خاطر حجم بسیار زیاد تولیدات علمی، تحلیل موضوعی این تولیدات و به عبارتی، دسته بندی موضوعی آنها برای دسترسی سریعتر و آسانتر و بدون وقفه به اطلاعات، امری ضروری است. این پژوهش با در نظر گرفتن این مسائل، به تحلیل محتوای مقالات نشریات ادواری علمی پژوهشی فارسی علوم پزشکی تولید شده توسط سه نوع مختلف دانشگاههای علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی مراکز استانها در سال ۱۳۸۱ پرداخته است.

روش پژوهش: در یک مطالعه پیمایشی تحلیلی با هدف تعیین پراکندگی موضوعی مقالات براساس رده بندی NLM، تعیین میانگین تعداد نویسندگان، میانگین تعداد استنادهای فارسی و لاتین، میانگین تعداد کلیدواژه ها، کلیدواژه های منطبق با اصطلاحنامه پزشکی فارسی، کلیدواژه های غیرمنطبق و کلیدواژه های غیر موجود در اصطلاحنامه پزشکی فارسی، تعیین میزان مقالات تالیفی و ترجمه ای، تعیین انواع مقالات تالیفی (پژوهشی، موردی، مروری و مترقی)، تعیین انواع رویکردهای پژوهشی مقالات پژوهشی (تاریخی، تجربی و پیمایشی) و تعیین انواع مقالات پیمایشی (تحلیلی، توصیفی، مقطعی، طولی، دلفی، تحلیلی مقطعی و توصیفی مقطعی) به تحلیل محتوای ۷۴۶ مقاله تولیدشده توسط سه نوع مختلف دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی مراکز استانها در سال ۱۳۸۱ پرداخت. روش گردآوری داده ها در این پژوهش، مشاهده مستقیم و ابزار گردآوری داده ها، چک لیستی حاوی ۱۷ متغیر بود. پس از جمع آوری داده های پژوهش، داده ها به کمک نرم افزار آماري SPSS و انجام آزمونهای آماری Anova, Tukey, Scheffe, Chi-Square مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

یافته ها: در این پژوهش، فرضیه به صورت زیر مطرح شده بود:

بین انواع مقالات تولیدشده توسط سه نوع دانشگاه، انواع رویکردهای پژوهشی مقالات، تعداد کلیدواژه ها، تعداد کلیدواژه های منطبق و غیرمنطبق و غیر موجود در اصطلاحنامه پزشکی فارسی و تعداد نویسندگان و استنادهای فارسی و لاتین اختلاف معنی داری وجود دارد که در نهایت، نتایج حاصل از آزمونهای Anova, Tukey, Scheffe در مورد انواع مقالات تولیدشده توسط سه نوع دانشگاه و تعداد کلیدواژه های منطبق و غیرمنطبق و غیر موجود در اصطلاحنامه پزشکی فارسی و تعداد استنادهای فارسی و لاتین و آزمون Chi-Square در مورد انواع رویکردهای پژوهشی، فرضیه پژوهش را تأیید نمودند. در این پژوهش، اختلاف معنی داری بین مقالات تولید شده توسط سه نوع دانشگاه از لحاظ تعداد کلیدواژه ها و تعداد نویسندگان وجود ندارد.

در این پژوهش، بیشترین درصد مقالات تولید شده (۱۰/۵٪) در زمینه رده موضوعی QV و کمترین درصد (۰٪) در زمینه رده های موضوعی WT, WZ است. بیشترین درصد مقالات (۲۸/۰٪) در فصل بهار و کمترین درصد (۲۱/۷٪) در فصل زمستان تولید شده است. بیشترین درصد مقالات (۴۶/۹٪) توسط دانشگاه نوع ۱ و کمترین درصد (۱۷/۱٪) توسط دانشگاه نوع ۳ تولید شده است. در این پژوهش ۳۲ مقاله وجود داشت که در هیچکدام از رده های موضوعی نمی گنجیدند،

۳۹۴ مقاله در یک رده موضوعی، ۲۷۰ مقاله در دو رده موضوعی، ۴۶ مقاله در سه رده موضوعی و ۴ مقاله در چهار رده موضوعی قرار می گرفتند. بیشترین درصد مقالات (۸۹/۷٪) جزو مقالات پژوهشی و کمترین درصد (۰/۸٪) جزو مقالات مترقی هستند. بیشترین درصد مقالات (۵۷/۱٪) دارای رویکرد پیمایشی و کمترین درصد (۶/۹٪) دارای رویکرد تاریخی هستند. در میان مقالات پیمایشی، بیشترین درصد (۴۲/۴٪) جزو مقالات پیمایشی تحلیلی و کمترین درصد (۰/۵٪) جزو مقالات پیمایشی دلفی هستند.

بحث و نتیجه گیری: یافته های این پژوهش نشان می دهد که بعضی از رده های موضوعی، مقالات ترجمه ای، بعضی از انواع مقالات و بعضی از رویکردهای پژوهشی در مقالات علمی پژوهشی علوم پزشکی فارسی، مورد بی توجهی واقع شده اند. میزان انطباق کلیدواژه ها با اصطلاحنامه پزشکی فارسی در سطح قابل توجهی نیست و در حالت کلی، کمیسیون نشریات وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی بایستی به ارزیابی مجدد نشریات بپردازد. برای این موارد پیشنهاداتی توسط پژوهشگر ارائه شده است.

واژه های کلیدی: تحلیل محتوا، تحلیل موضوعی، نشریات علمی پژوهشی علوم پزشکی